

4.4. Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce

- Zvýšení podílu HPH na produkci** Hrubá přidaná hodnota (dále jen HPH) v běžných cenách 3 258,9 mld. Kč za rok 2009 byla meziročně menší o 62,5 mld. Kč. Ve srovnání se snížením hodnoty tuzemské produkce to bylo o mnoho méně, neboť na úbytku produkce se z více než devíti desetin podílel úbytek mezispotřeby. Strukturální změna základních výrobních proporcí a růst účinnosti spotřebovaného meziprojektu byly pozitivně působícím faktorem na HPH. Významná byla i změna odvětvové struktury HPH. Značně se zvýšil podíl quartenárního sektoru (o 1,6 p. b.) s nízkou mírou náročnosti produkce na mezispotřebu; svým zvýšeným podílem se dále přiblížil sekundárnímu sektoru. Z quartenárního sektoru nejvíce posílilo odvětví peněžnictví a pojišťovnictví. Pozice zbývajících sektorů oslabila; nejvíce se snížil podíl terciárního sektoru a v něm zejména odvětvová činnost obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží (o 1,1 p. b.).

Tab. č. 4.4.1 Hrubá přidaná hodnota

	běžné ceny									
	2005		2006		2007		2008		2009	
	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%
HPH celkem	2 675,3	100,0	2 907,7	100,0	3 178,0	100,0	3 321,4	100,0	3 258,9	100,0
Sektor I.	81,0	3,0	75,5	2,6	78,3	2,5	84,5	2,5	74,4	2,3
Sektor II.	1 013,1	37,9	1 110,9	38,2	1 221,8	38,4	1 248,9	37,6	1 212,9	37,2
Sektor III.	663,2	24,8	744,0	25,6	791,3	24,9	838,6	25,3	790,7	24,3
Sektor IV.	918,0	34,3	977,3	33,6	1 086,6	34,2	1 149,4	34,6	1 180,9	36,2

Pozn.: Sektor I. zahrnuje OKEČ A+B, Sektor II. zahrnuje OKEČ C až F, Sektor III. zahrnuje OKEČ G až I, Sektor IV. zahrnuje OKEČ J až P podle CZ-NACE, ver. 1.1 (OKEČ).

Pramen: ČSÚ, národní účty, vlastní výpočty

- Podstatně větší úbytek objemu než hodnoty HPH** V roce 2009 došlo k podstatně většímu snížení cen spotřebovaných meziprojektů než cen tuzemské produkce. To implicitně vedlo ke zvýšení úhrnné cenové hladiny HPH o 2,8 %, což byl růst o 1,7 p. b. větší než před rokem. Tato skutečnost měla velký dopad na meziroční změny hodnoty a objemu HPH. Kombinace vlivu fyzického objemu a cen na hodnotu HPH totiž ukazuje, že výše uvedený meziroční úbytek HPH v běžných cenách v roce 2009 byl způsoben výlučně snížením jejího objemu (-151,9 mld. Kč), neboť zvýšení cenové hladiny přispělo k přírůstku hodnoty ve výši 89,4 mld. Kč. V důsledku toho byl pokles objemu HPH podstatně větší než pokles její hodnoty. Ve srovnání s vývojem v roce 2008, kdy na přírůstku hodnoty se podílel přírůstek objemu téměř třemi čtvrtinami, došlo k výrazně jiné kombinaci.

Tab. č. 4.4.2 Meziroční změny hrubé přidané hodnoty

Změny	2005		2006		2007		2008		2009	
	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%
hodnoty	145,6	5,8	232,4	8,7	270,3	9,3	143,4	4,5	-62,5	-1,9
objemu	166,1	6,6	203,0	7,6	171,4	5,9	106,6	3,4	-151,9	-4,6
cen	-20,5	-0,8	29,4	1,0	98,9	3,2	36,8	1,1	89,4	2,8

Pramen: ČSÚ, národní účty, vlastní výpočty

- Výrazný pokles HPH ve zpracovatelském průmyslu** Za celkovým poklesem objemu HPH v roce 2009 se skrývají značné rozdíly v odvětvových činnostech (od mimořádně velkého zvýšení po značné snížení) a v časovém horizontu. Reálně se HPH v roce 2009 meziročně snížila o 4,6 % (před rokem vzrostla o 3,4 %) a největší negativní vliv (4,6 p. b.) na toto snížení měl sekundární sektor, v němž došlo k poklesu o 12,2 % (před rokem růst o 6,5 % s pozitivním vlivem 2,5 p. b.) Uvnitř sekundárního sektoru byl vývoj značně různorodý; HPH poklesla ve zpracovatelském průmyslu o 15,2 % a mírně vzrostla ve stavebnictví (o 0,9 %). Pokles HPH v terciárním sektoru o 4,5 % působil negativně 1,1 p. b. na celek; nejvíce v něm HPH poklesla v obchodě, opravách motorových vozidel a spotřebního zboží (o 8,1 %) a vzrostla v pohostinství a ubytování (o 5,4 %).

Tab. č. 4.4.3 Vývoj hrubé přidané hodnoty

v % a p. b. ze stálých cen

	2005		2006		2007		2008		2009	
	r/r v %	vliv p. b.	r/r v %	vliv p. b.	r/r v %	vliv p. b.	r/r v %	vliv p. b.	r/r v %	vliv p. b.
HPH celkem	106,6	6,6	107,6	7,6	105,9	5,9	103,4	3,4	95,4	-4,6
Sektor I.	110,9	0,4	84,6	-0,5	88,2	-0,3	105,1	0,1	149,0	1,2
Sektor II.	107,9	3,1	112,3	4,7	106,9	2,6	106,5	2,5	87,8	-4,6
Sektor III.	106,6	1,6	110,8	2,7	107,2	1,9	102,5	0,7	95,5	-1,1
Sektor IV.	104,6	1,5	102,0	0,7	105,1	1,7	100,3	0,1	99,7	-0,1

Pozn.: r/r je meziroční změna, Sektor I. zahrnuje OKEČ A+B, Sektor II. zahrnuje OKEČ C až F, Sektor III. zahrnuje OKEČ G až I, Sektor IV. zahrnuje OKEČ J až P podle CZ-NACE, ver. 1.1 (OKEČ).

Pramen: ČSÚ, národní účty, vlastní výpočty

- **Nejhlubší pokles HPH ve 2. čtvrtletí**

Míry poklesu HPH se v průběhu roku 2009 různily; meziročně k největšímu snížení došlo ve 2. čtvrtletí (o 5,5 %) a nejméně poklesla HPH ve 4. čtvrtletí (o 3,6 %), což ve srovnání s růstem před rokem představuje značný rozdíl (-9,3 p. b. a -4,9 p. b.). Objem HPH (ve stálých cenách 2000) byl tudíž ve 2. čtvrtletí 2009 nižší o 13,1 mld. Kč než ve 2. čtvrtletí 2007. Sezónně očištěné údaje ukazují, že po značném mezičtvrtletním snížení objemu HPH v 1. čtvrtletí (o 5,2 %) klesal ještě ve 2. čtvrtletí (o 0,5 %), aby ve 2. pololetí proti předchozímu období se již zvýšil (o 0,9 % ve 3. čtvrtletí a o 1,0 % ve 4. čtvrtletí). Po sezónním očištění klesla HPH meziročně reálně nejvíce ve 2. čtvrtletí (o 5,2 %) a nejméně ve 4. čtvrtletí (o 3,9 %).

- **Velké snížení zaměstnanosti v sekundárním sektoru**

Roční průměrný stav zaměstnaných osob (přepočten na ekvivalent plné pracovní doby v pojetí národních účtů) 5 185,4 tis. za rok 2009 byl meziročně nižší o 1,7 %. K největšímu poklesu došlo v sekundárním sektoru (o 3,8 %), kde se podíl na celkové zaměstnanosti meziročně snížil o 0,9 p. b. (na 37,7 %). Mírně vzrostla zaměstnanost v quartenárním sektoru (o 0,2 %). V tomtéž sektoru bylo dosaženo nejvyšší úrovně produktivity práce (měřeno HPH v běžných cenách na pracovníka); přesáhla roční průměr o 7,3 %, tj. o 2,8 p. b. více než před rokem. Značně pod průměrem (o více než třetinu) se nachází produktivita práce v primárním sektoru.

- **Na snížení HPH měl rozhodující vliv pokles produktivity práce**

Reálně se produktivita práce v roce 2009 snížila meziročně o 3,0 %, z čehož vyplývá, že na celkovém snížení objemu HPH (o 151,9 mld. Kč) se pokles počtu zaměstnaných osob podílel více než třetinou (55,0 mld. Kč) a na pokles produktivity práce připadly méně než dvě třetiny (96,9 mld. Kč). Vývoj produktivity práce je založen na účinnosti fixních aktiv, která se snížila o 5,1 % a na vybavenosti práce fixními aktivy, která vzrostla o 2,2 %. V odvětvovém a sektorovém členění se úroveň i meziroční změna produktivity práce výrazně lišily a měly značně rozdílný vliv na vývoj HPH. Produktivita práce vysoko nadprůměrně rostla v primárním sektoru (o 50,8 %) a v sekundárním sektoru klesla o 8,7 %.

Tab. č. 4.4.4 Vývoj zaměstnanosti a produktivity práce

meziroční změny v %

	2005		2006		2007		2008		2009	
	zaměstnanost	produk. práce	zaměstnanost	produk. práce	zaměstnanost	produk. práce	zaměstnanost	produk. práce	zaměstnanost	produk. práce
Celkem	1,1	5,4	1,8	5,7	2,7	3,1	1,7	1,7	-1,7	-3,0
Sektor I.	-4,2	15,8	-1,6	-14,0	0,0	-11,8	0,0	5,1	-1,2	50,8
Sektor II.	1,0	6,8	2,0	10,1	2,1	4,7	1,6	4,8	-3,8	-8,7
Sektor III.	0,3	6,3	1,2	9,5	2,9	4,2	0,7	1,8	-1,0	-3,5
Sektor IV.	2,6	1,9	2,5	-0,5	3,7	1,4	2,8	-2,4	0,2	-0,5

Pozn.: Sektor I. zahrnuje OKEČ A+B, Sektor II. zahrnuje OKEČ C až F, Sektor III. zahrnuje OKEČ G až I, Sektor IV. zahrnuje OKEČ J až P podle CZ-NACE, ver. 1.1 (OKEČ).

Pramen: ČSÚ, národní účty, vlastní výpočty